

Коммунальное хозяйство городов

УДК 711.4

І.В.ДРЕВАЛЬ, канд. архіт.

Харківська державна академія міського господарства

РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ ЗЕЛЕНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА БЛАГОУСТРОЮ МІСТ У РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Дається характеристика сучасного стану галузі зеленого господарства. Формуються основні принципи й засади її реформування, що ґрунтуються на концепції сталого розвитку міста.

Завдяки переосмисленню ролі природної компоненти у створенні середовища життєдіяльності людини значення підрозділу озеленення та благоустрою міста набуває особливої ваги і в сфері житлово-комунального господарства [3, 4, 7, 8, 11]. Тому пошуки адекватної ситуації моделі галузі й шляхів її перебудови, вихід за рамки існуючої “парадигми” діяльності є вельми своєчасними [5, 6, 10, 12].

Метою програми реформування галузі зеленого господарства є реалізація державної політики, спрямованої на:

- задоволення потреб усіх споживачів в економічно доступних послугах належного рівня та якості, що відповідає вимогам державних стандартів, гармонізованих із стандартами Євросоюзу;
- підвищення екологічної збалансованості природних та антропогенних елементів у структурі міста; стимулювання економічного й раціонального використання ресурсів;
- створення умов для сталої, ефективної роботи й розвитку галузі в умовах ринку.

Сучасний стан галузі характеризується:

1. *На рівні об’єкта галузі* (озеленення та благоустрою відкритих просторів). Існуючі озеленені відкриті простори знаходяться в стані повільної стагнації.

2. *На рівні планування*. Відсутні програмні й планові документи з утримання та подальшого розвитку системи озеленення як міста, так і окремих районів. Відсутня науково-інформаційна база для їх розробки.

3. *На рівні проектування*. Дефіцит професійних рішень по об’єктах громадського користування. Відсутність професійної експертизи щодо доречності та якості запропонованих рішень, контролю за їх виконанням. Застаріла орієнтація нормативних документів на “анонімного” споживача. Стихийний розвиток ринку проектних послуг щодо приватного сектора.

4. *На рівні управління.* Неадекватність управлінської структури завданням галузі в рамках концепції сталого розвитку міста. Дефіцит ресурсів (фінансових, кадрових, інформаційних, організаційних). Використання застарілих документів з управління, орієнтованих на соціалістичну модель життєдіяльності [2].

5. *На рівні матеріально-технічної бази.* Відсутнє структурування матеріально-технічних ресурсів виробничої бази галузі згідно з її завданням. Застаріле обладнання та технології виробництва зеленого господарства.

6. *На рівні фінансування.* Орієнтація на затратну модель використання бюджетних коштів та благодійних внесків. Відсутність законодавчо затверджених тарифів на роботи та інші витрати підприємств галузі й послуг фінансово-кредитної системи.

7. *На рівні споживання.* Активізація процесів розширення суспільства за різними ознаками, першочергово за фінансовою спроможністю. Зростання значущості взаємозалежності різних компонентів громадської життєдіяльності та необхідності “розумного” споживання.

Першим важливим кроком на шляху реформування галузі має бути перебудова системи уявлень, характерних для минулого етапу розвитку житлово-комунального господарства, тобто переходу від категорій озеленення міста до категорій його ландшафтної організації, що відповідає сучасним науковим поглядам на цю сферу [4, 7, 9, 10, 12]. Ландшафтна організація міста має розглядатися як система, що поєднує три шари:

- *об'єктно-територіальний* (озеленені відкриті простори: парки, сквери, сади, санітарно-захисні зони та ін.);
- *планувально-керівний* (управління ландшафтною організацією міста, районів, нормативні документи) ;
- *виконавчий* (спеціалізовані бригади і підрозділи, матеріально-технічна база) .

Реформування галузі ландшафтної організації міста в умовах ринкових відносин має спиратись на наступні положення:

1. Територіальні об'єкти ландшафтної організації міста мають бути *різної форми власності й підпорядкування* (муніципальної, корпоративної, підприємств та установ, приватної).

2. Фінансування експлуатації та розвитку об'єктів має бути з *різних джерел* (бюджетні кошти, кошти, зароблені підприємствами зеленого господарства, кошти приватних власників чи орендарів об'єктів, кошти підприємств, благодійні кошти та кошти різних Програми) [14].

3. Об'єкти ландшафтного впорядкування згідно з типами фінансу-

вання мають бути розподілені.

4. Створення й підтримка якісних характеристик та властивостей ландшафтних об'єктів різних типів та рівнів треба розглядати як послугу споживачеві. Послугою в галузі ландшафтного впорядкування слід вважати приведення до необхідного нормованого стану територій, що належать до категорій відкритих озелених просторів. На відміну від інших галузей, послуги, що надаються підприємствами зеленого господарства, мають громадський характер, бо забезпечують необхідні екологічні, санітарно-гігієнічні, функціональні та естетичні умови розвитку міста. Споживачами послуг слід вважати міську громаду в цілому, та насамперед тих суб'єктів, що розташовуються в межах відкритих просторів або суміжно з ними. Ландшафтна організація міста має задовольняти потреби суспільства в наступній пріоритетній послідовності: МІСЬКОЇ ГРОМАДИ, ГРОМАДСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ, РОДИНИ, ОСОБИ.

Роботи повинні виконуватися спеціалізованими підрозділами на конкурсних засадах.

5. Політику ландшафтного впорядкування та моніторинг за її реалізацією має впроваджувати єдиний центральний орган при Управлінні комунального господарства. До моніторингу повинні бути залучені незалежні компетентні органи, зв'язані із споживачами.

Програма реформування галузі повинна реалізувати принципи пріоритетності прав споживачів, затверджені у Державній політиці реформування житлово-комунального господарства, наступним чином:

1. На рівні всієї міської громади вирішуються завдання збереження та розвитку ландшафтно-екологічного каркасу всього міста [4, 7, 9, 10]. Основний нормативний документ тут підрозділ “Ландшафтна організація міста” генерального плану міста. Фінансування – відрахування з податків працюючих громадян міста, екологічних Програм.

2. На рівні окремих груп споживачів вирішуються завдання забезпечення окремих ландшафтно-рекреаційних функцій на ділянках загального користування. Основні нормуючі документи тут – генеральні плани об'єктів, затверджені підрозділами Ландшафтного управління та узгоджені з окремими організаціями (наприклад, “Укр-проектреставрацією” у разі розробки об'єктів, що належать до категорії “охоронюваних ландшафтів”). Фінансування – з бюджетів міста або районів, благодійних внесків, відрахувань з прибутків основних споживачів (орендаторів).

3. На рівні окремих груп споживачів на ділянках обмеженого користування вирішуються завдання забезпечення необхідного, нормо-

ваного рівня якості середовища згідно з державними нормативами. Основні нормуючі документи – генеральні плани об’єктів, затверджені підрозділами Ландшафтного управління. Фінансування – за рахунок основних споживачів та можливих дотацій з бюджету.

4. На рівні ділянок спеціального призначення (санітарно-захисні зони, озеленення вулиць тощо). Основні нормуючі документи – генеральні плани об’єктів, що затверджені підрозділами Ландшафтного управління. Фінансування – за рахунок коштів підприємств та дотацій з бюджету. (В межах санітарно-захисних зон можливе розміщення окремих об’єктів і залучення відрахувань з їх експлуатації на утримання озеленення).

Для реалізації переліченого вище необхідно провести розподіл усіх існуючих відкритих просторів міста на ділянки за ступенем їх інвестиційної привабливості [10]. Кожний ступінь має відповідати розробленим і затвердженим нормативним параметрам благоустрою середовища. Забезпечити належний стан ландшафтного впорядкування цих територій згідно з розробленими нормативами мають бригади виробничої ланки виконавчих органів “Зеленбуду”, або залучені на конкурсних засадах. Оплата за виконані роботи має надходити від споживачів послуг з ландшафтного впорядкування території згідно з договором між розпорядниками чи власниками об’єктів благоустрою та виконавцями робіт.

Результатом діяльності планувально-керівних та виконавчих органів повинно стати забезпечення нормованого стану всієї системи цілковито, та її окремих підрозділів. Структура та нормативні параметри об’єктно-територіальних утворень системи ландшафтно-організації міста повинні розроблятися професійно-компетентними органами (Академією міського господарства, Управлінням екології, Управлінням архітектури та містобудування тощо), спираючись на державні нормативні документи, та фіксуватись на рівні генерального плану міста.

Таким чином, основними напрямками науково-технічного забезпечення Програми мають бути наступні:

1. Проведення науково-технічних розробок із питань інвентаризації відкритих озелених просторів по їх якісному стану та функціональному призначенню.

2. Проведення наукових розробок, спрямованих на виявлення характеристик елементів ландшафтно-екологічного каркасу міста та їх ранжування за ступенем екологічної значущості.

3. Проведення наукових розробок з виявлення ділянок з різним ступенем інвестиційної привабливості та їх ранжування.

4. Розробка нормованих якісних і кількісних характеристик та параметрів щодо освоєння ділянок з різною інвестиційною привабливістю.

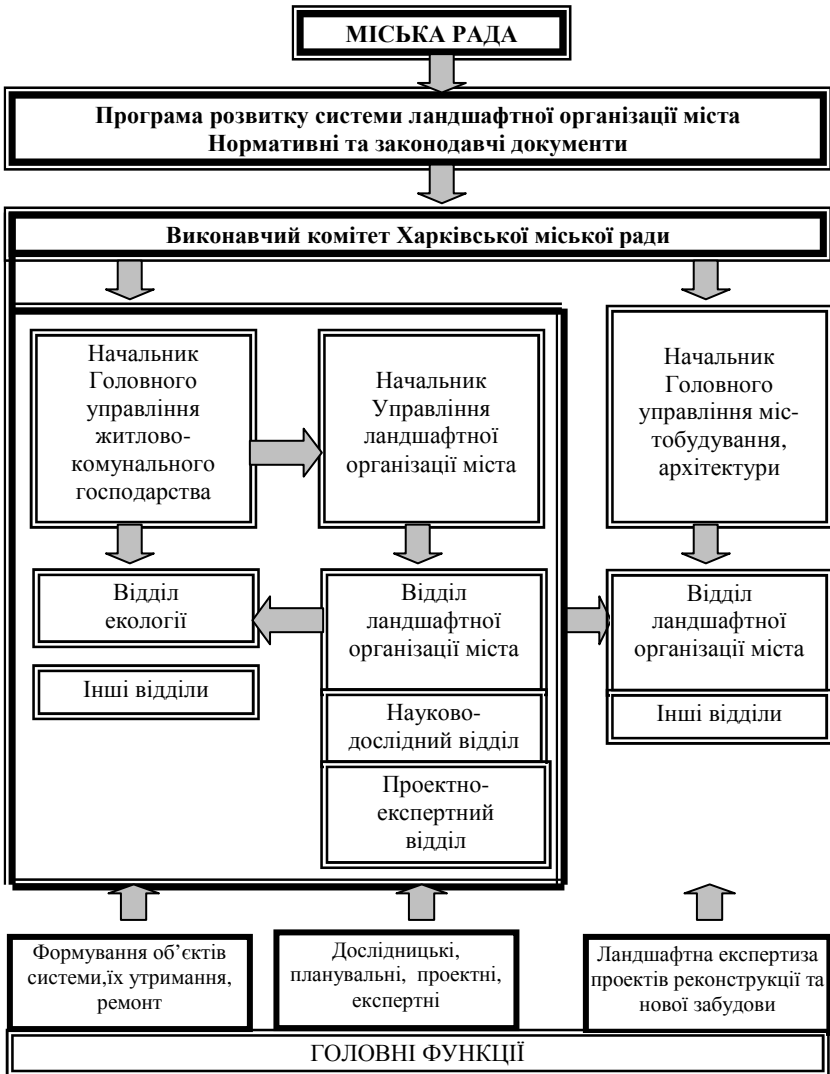

Схема управління галуззю ландшафтної організації міста в структурі виконавчих органів Харківської міської ради

1. Державні містобудівельні норми України. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. ДБН-360-92. Видання офіційне. – К.: Мінінвестбуд України, 1992. – 68 с.
2. Правила утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України. – К.: Держкомбуд: 1994. – 46 с.
3. Вадимов В.М. Город и река (планировочные аспекты). – Полтава: Археология, 2000. – 214 с.
4. Вергунов А.П. Архитектурно-ландшафтная организация крупного города. – Л.: Стройиздат, 1982. – 134 с.
5. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.
6. Заец Р. Системный подход к инновационному развитию крупного города по пути экоустойчивости // Досвід та перспективи розвитку міст України: Зб. наук. праць. Вип.4. Філософські та теоретичні аспекти містобудування. – Дніпропетровськ: Дніпромисто, 2002. – С. 119-142.
7. Крыжановская Н.Я. Эколого-градостроительные принципы проектирования ландшафтно-рекреационных территорий Украины: Уч. пособие.- К.: УМК ВО, 1992. – 116 с.
8. Кучерявий В.П. Урбоэкология. – Львів: Світ, 1999. – 346 с.
9. Нефедов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. – СПб., 2002. – 295 с.
- Нечасва Т. Проблемні питання і пріоритетні завдання містобудування у світлі охорони довкілля // Досвід та перспективи розвитку міст України: Зб. наук. праць. Вип.2. Охорона довкілля. Ландшафтна архітектура. – Дніпропетровськ: Дніпромисто, 2002. – С.76-82.
- Осітянко А.П. Планування розвитку міста. – К.: КНУБА, 2001. – 460 с.
- Сірооченко Н. Проблеми розвитку ландшафтної архітектури в Україні // Досвід та перспективи розвитку міст України: Зб. наук. праць. Вип.2. Охорона довкілля. Ландшафтна архітектура. – Дніпропетровськ: Дніпромисто, 2002. – С. 83-89.
- Тимохін В. Проблеми сталого розвитку урболандшафтних форм міського планування // Досвід та перспективи розвитку міст України: Зб. наук. праць. Вип.2. Охорона довкілля. Ландшафтна архітектура. – Дніпропетровськ: Дніпромисто, 2002. – С.45-58.
- Фильваров Г.И. Методология планирования и управления развитием городов США // Досвід та перспективи розвитку міст України: Зб. наук. праць. Вип.4. Філософські та теоретичні аспекти містобудування. – Дніпропетровськ: Дніпромисто, 2002. – С.161-168.

Отримано 23.09.2003

УДК 72.01

МУСА САЛЕХ ШАГИН

Харьковская государственная академия городского хозяйства

ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЫ ГОСТИНИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ В СТРАНАХ БЛИЖНЕГО ВОСТОКА

Для решения ряда задач формирования архитектурной среды гостиничных комплексов необходимо оперировать не реальными объектами для выбора оптимальных решений, а их моделями, которые должны, как можно более полно, отображать функционирование реальных объектов. Однако до настоящего времени в архитектурных